

BIBLIOGRAFIE

1. ALBRECHT, K. *Inteligența socială. Noua știință a succesului*. București, Editura: Curtea Veche, 2007.
2. ALLPORT, G. *Structura și dezvoltarea personalității*. București: Editura Politică, 1991.
3. ARMSTRONG, TH. *Ești mai inteligent decât crezi. Un ghid al inteligențelor multiple pentru copii*. București: Editura Curtea Veche, 2012.
4. BOBNEVA, M. *Probleme psihologice ale dezvoltării sociale a personalității*. Moscova: Editura Prosveshenie, 1979.
5. BOLBOCEANU, A. *Psihologia comunicării*. În: Univers Pedagogic. Chișinău, 2007.
6. FODOR, I. *Inteligența emoțională și stilurile de conducere*. Iași: Editura Lumen, 2009.
7. BONCU, Ș.; CEOBANU, C. *Psihosociologie școlară*. Iași: Editura Polirom, 2013.
8. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. Ediția a 4-a, revizuită. București: Editura Curtea Veche, 2018.
9. PIAGET, J. *Psihologia inteligenței*. București: Editura Cartier, 2008.
10. RALUCA, I. *Dezvoltare personală, vindecare emoțională și maturizare*. București: Ed. Atman, 2016.
11. ZAMFIR, C.; STĂNESCU, S. *Enciclopedia dezvoltării sociale*. Iași: Editura Polirom, 2007.
12. ROCO, M. *Revista de psihologie*.
http://revistadepsihologie.ipsihologie.ro/images/revista_de_psihologie/Rev.-psihol.-4-2017.pdf.
13. ГАНДАПАС, Р. *Эмоциональный интелеккт*
https://www.youtube.com/watch?v=T0y2dY_Lcrs&t=2067s.

DEZVOLTAREA EMPATIEI LA STUDENȚI: STUDIU COMPARATIV

*Pîslari Stela, dr., lector, UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Crasnițchi Beatrice, licențiată în științe ale educației*

CZU: 159.942:378.4

CZU: 159.9.072

Abstract

The article aims at a comparative study of empathy in students from the specialty of Psychology and Social Work. The purpose, hypotheses, sample and research methodology of the phenomenon of empathy, emotional intelligence and communication styles in students from the specialties of Psychology and Social Work in years I, II and III are approached and written. Professionals in the field of psychology and social work, a field in which our students are trained, must also possess empathic competence in professional experience.

Key-words: students, emotional empathy, emotional intelligence, communication styles.

Persoana empatică poate identifica ușor emoțiile celorlalți, în special emoțiile latente, care nu sunt exprimate. Oricine își poate face o idee despre cum se simte un om care plânge, dar puțini reușesc să identifice faptul că o persoană suferă atunci când acea persoană face tot posibilul ca să nu arăte acest lucru, ascunzându-se după o mască. Persoanele empatică văd dincolo de măști, cu ușurință. Ei fac însă mai mult decât a identifica automat ceea ce simt persoanele din jurul lor, au și capacitatea de a-și imagina foarte exact cum trebuie să se simtă persoana respective, chiar dacă ei nu au trecut niciodată prin exact aceeași situație. De asemenea, empatia îi ajută pe oameni să citească mai ușor limbajul corpului sau să vadă acele sclipiri în ochii oamenilor. Datorită acestei înțelegeri a firii umane, persoanele empatică sunt mai înțeleghătoare și manifestă compasiune față de cei din jur [1, 5].

Conceptul de empatie a fost studiat și analizat de mai mulți autori de-a lungul timpului.

„Precursorul conceptului de empatie a fost filozoful german Robert Vischer, care a denumit fenomenul în germană „Einführung”, echivalent cu a „simpatie estetică”, termen preluat în engleză ca „empathy” [4 p.13]. „Filozoful german Theodor Lipps a inițiat primele studii privind empatia, apoi acest concept a mai fost studiat de alți psihologi americani precum: G. W. Allport, J. P. Guilford, E. Titchener, Max Scheller, R. Hogan ș.a.” [4 p.15]. „Psihoterapeutul Carl Rogers este cel care a introdus termenul de empatie în practica medicală, preluându-l din estetică. Studii asupra empatiei s-au realizat și în spațiul românesc, unii autori sunt: Mihail Ralea, Vasile Pavelcu, Marcus Stroe, Alexandru Roșca, V. Vasilescu, I. Ciofu, D. T. Regan și G. Totten, M. Rocco ș.a. Toate aceste cercetări științifice și studii teoretice ale empatiei au condus la elaborarea și validarea unor probe specifice, care au ca scop demonstrarea pe cale experimentală a celor studiate doar teoretic. Unele dintre aceste probe sunt: Scala de empatie a lui R. Hogan, Testul de Inuiție și Empatie a lui R. Dymond, Chestionarul de măsurare a empatiei emoționale a lui .A. Mehrabian și N. Epstein, precum și Indexul de Reactivitate Interpersonală a lui M. H. Davis ș.a.” [3 p.16].

Motivul esențial în alegerea acestei teme este legat de faptul că, în zilele noastre, lumea a devenit puțin sensibilă la ceea ce simt alți oameni, majoritatea își fac griji doar de sentimentele proprii și pun mai puțin accent pe sentimentele altora, astfel dând dovadă de un grad scăzut de empatie. În studiul dat ni-am propus să studiem mai amănunțit acest fenomen în contextul societății în care trăim, unei societăți care, odată ce progresează din punct de vedere al tehnologiilor moderne și al economiei, degradează în latura sa morală, devenind o societate materialistă și insensibilă față de dificultățile altora.

Rolul empatiei în cunoașterea interpersonală este deosebit de important și se manifestă printr-un stil apreciativ empatic, ce constă, potrivit lui S. Marcus, în „capacitatea de transpunere în psihologia modelului extern (al altei persoane) sau de proiecție atitudinal afectivă îmbinată cu perceperea realității din perspectiva acestui model extern, ca și cum ar fi cealaltă persoană” [6, p. 13]. Fiind o însușire proprie fiecărei persoane cu grade diferite de manifestare, de factură internă și comportamentală, empatia este motivată de trebuința specific umană de cunoaștere și comunicare implicită. Pe de altă parte, trebuie avut în vedere și faptul că nici un act de empatie nu este motivat numai de un singur factor, ci, mai de grabă, de o combinație de scopuri care pot motiva fiecare individ în moduri și grade diferite, depinzând de natura celor implicați – trebuințe, dorințe, experiență etc. – ca și de contextul în care are loc interacțiunea și de modelul de empatizat. O experiență complexă în domeniul cunoașterii interpersonale lărgeste valențele empatice, mărește intensitatea și extensia acestei conduite.

Studierea aprofundată a fenomenului empatiei și a comportamentului empatic la studenții psihologi și asistenții sociali în anii de studii reprezintă un alt pas în elucidarea esenței acestui fenomen, în înțelegerea ulterioară a particularităților de dezvoltare a sferei emoționale a studenților de la specialitățile Psihologie și Asistență socială, deoarece empatia constituie o condiție esențială a viitoarei profesii de asistent social și psiholog, a realizării relației terapeutice, a schimbării în procesul terapeutic, în comunicare și interrelaționare.

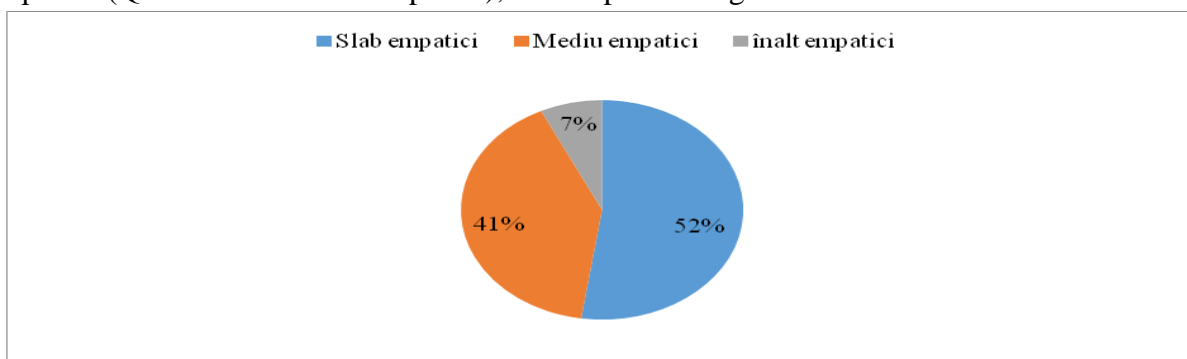
Scopul cercetării constă în studierea manifestării empatiei, inteligenței emoționale și a stilurilor de comunicare la studenții de la specialitatea Psihologie și Asistență socială.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 74 de subiecți, studenți de la Facultatea de Psihologie și PPS, 43 de subiecți de la specialitatea Psihologie și 31 de subiecți de la specialitatea Asistența socială. *Ipotezele înaintate în cercetare sunt:* Există diferențe în

manifestarea empatiei emoționale la studenți, în dependență de anul de studiu și specialitate; Există o legătură între empatia emoțională și inteligența emoțională; Presupunem că există o legătură între empatia emoțională și stilul de comunicare.

Pentru a determina nivelul empatiei emoționale la studenți, am folosit **Chestionarul de Maturitate Emoțională Empatică (Q.M.E.E.)** care a fost elaborat de cercetătorii în domeniul empatiei – A. Merabian și N. Epstein.

Datele obținute, în urma totalizării rezultatelor Chestionarului de Maturitate Emoțională Empatică (Q.M.E.E. Mehrabian-Epstein), sunt expuse în Fig. 2.1.

Fig.1. Distribuția rezultatelor privind empatia emoțională la studenți

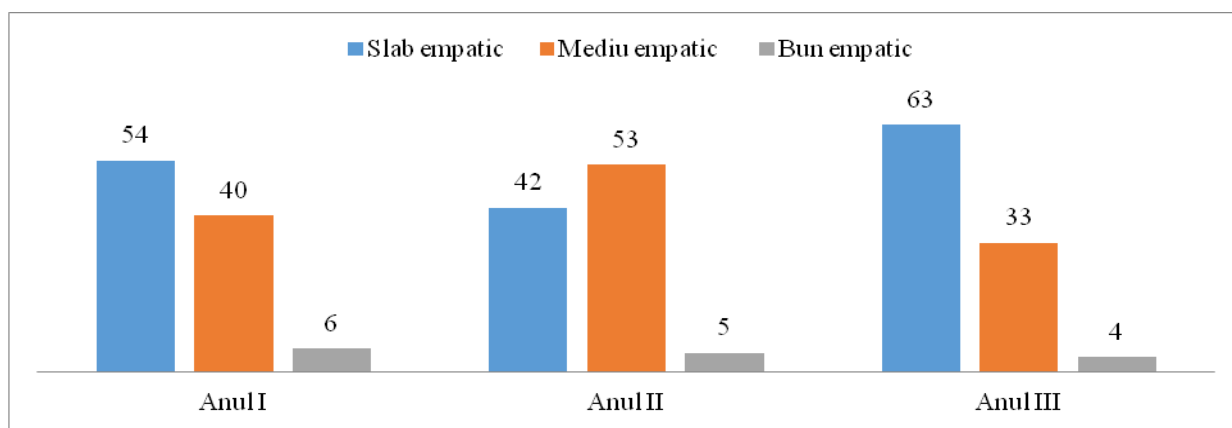
Analizând datele prezentate în figura 1, observăm următoarea distribuție a datelor:

52% (35) din studenți sunt slab empatici, acești studenți au un control bun emoțional, un nivel scăzut al empatiei, practic fiind insensibili la ceea ce li se întâmplă altora, acești copii nu reacționează nici într-un fel la trăirile altora, nu retrăiesc pentru alții, nu împărtășesc emoțiile altora, nu-i compățimesc, pe lângă aceasta este important să subliniem faptul că aceștia nu manifestă sau manifestă rareori empatie față de alte persoane, față de bătrâni, față de copii, sau față de animale.

41% (30) din studenții participanți la cercetare sunt mediu empatici. Această categorie de persoane manifestă sensibilitatea la nevoile și problemele altora. Ușor primesc critica în adresa lor. Ușor pot activa în grupuri și găsesc limbă comună cu cei din jur. Permanent au nevoie de acceptarea socială pentru a acționa. Aceste persoane manifestă mai rar bunăvoință, grijă, compățimire, compasiune față de cei din jur. Ei pot răspunde cu un zâmbet la un zâmbet, se pot întrista atunci când alții sunt triști. În activitățile cu semenii nu sunt chiar atât de prietenoși și uneori pot manifesta ostilitate față de alții, dacă acest lucru este necesar. Tot în comportamentul acestei categorii de persoane se poate observa și reacții total opuse celor descrise. Persoana poate fi brutală, poate fi fericită și bucuroasă de suferința altuia.

7% (4) dintre subiecți sunt înalt empatici. Acestor persoane le este caracteristică o dezvoltare empatică extremă. În comunicare fină acționează la dispoziția interlocutorului, înainte chiar de a spune vreun cuvânt. Le vine greu pentru cei din jur, des lasă starea emoțională pe ei. Se simt vinovați, persistă o frică de a nu incomoda, în același timp sunt foarte vulnerabili și sensibili emoțional.

Următorul pas în cercetare a fost prezentarea empatiei emoționale conform anilor de studii a studenților, prezentate în figura 2.2.

Fig. 2. Datele privind empatia emoțională la studenți în dependență de anul de studiu

Putem observa din figura 2 că rezultatele sunt următoarele: Anul I – 54% (17) subiecți cu nivel scăzut, 40% (12) cu nivel mediu și 6% (2) cu nivel bun al capacităților empatice.

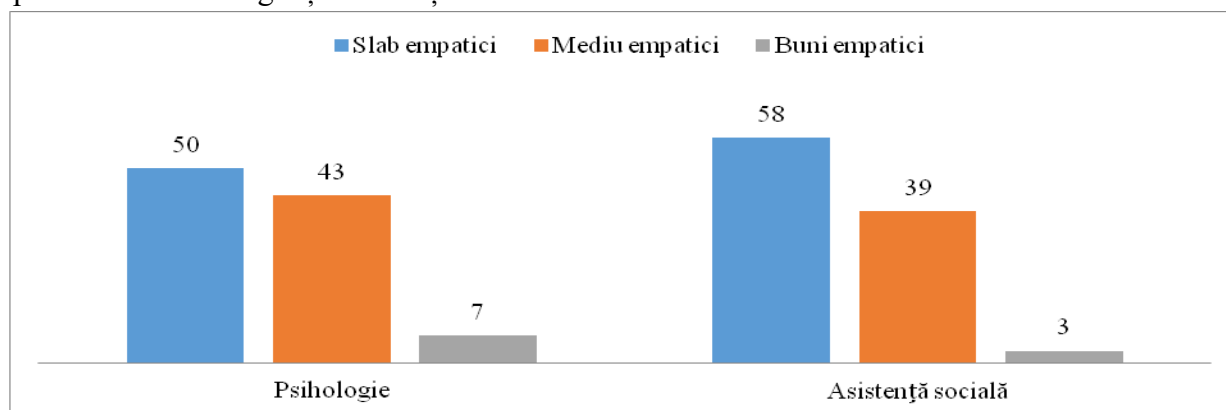
Anul II – 42% (8) subiecți cu nivel scăzut, 53% (10) – cu nivel mediu și 5% (1) – cu nivel bun.

Anul III – 63% (15) studenți cu nivel scăzut al capacităților empatice, 33% (8) – cu nivel mediu și 4% (1) – cu nivel bun al empatiei emoționale.

Generalizînd cele menționate, putem spune că în toți cei trei ani de studii, la studenți, predominant este nivelul scăzut și mediu, deoarece un număr mai mare de subiecți au obținut aceste rezultate, iar cu nivelul bun al capacităților empatice sunt doar patru studenți din totalul de 74 care au fost testați.

După testul *U Mann Whitney* evidențiem pentru nivelul mediu al empatiei emoționale diferențe statistice semnificative între rezultatele studenților din anul I și studenții din anul II, unde $U=58,5$, $p=0,05$, cu rezultate mai mari pentru studenții din anul I. De asemenea constatăm diferențe statistice semnificative pentru nivelul mediu al empatiei emoționale la studenții din anul I și anul III, unde $U=41,5$, $p=0,05$, cu rezultate mai mari pentru studenții din anul I. Atestăm diferențe statistice semnificative la nivelul mediu al empatiei emoționale între rezultatele studenților din anul II și anul III, unde $U=36,5$, $p=0,05$, cu rezultate mai mari pentru studenții din anul II. Vom menționa că studenții din anul I și studenții din anul II au nivel înalt al empatiei emoționale.

Următorul pas în cercetare am prezentat rezultatele empatiei emoționale în dependență de specialitate: Psihologie și Asistența socială.

Fig. 3. Rezultatele privind empatia emoțională la studenți în dependență de specialitate

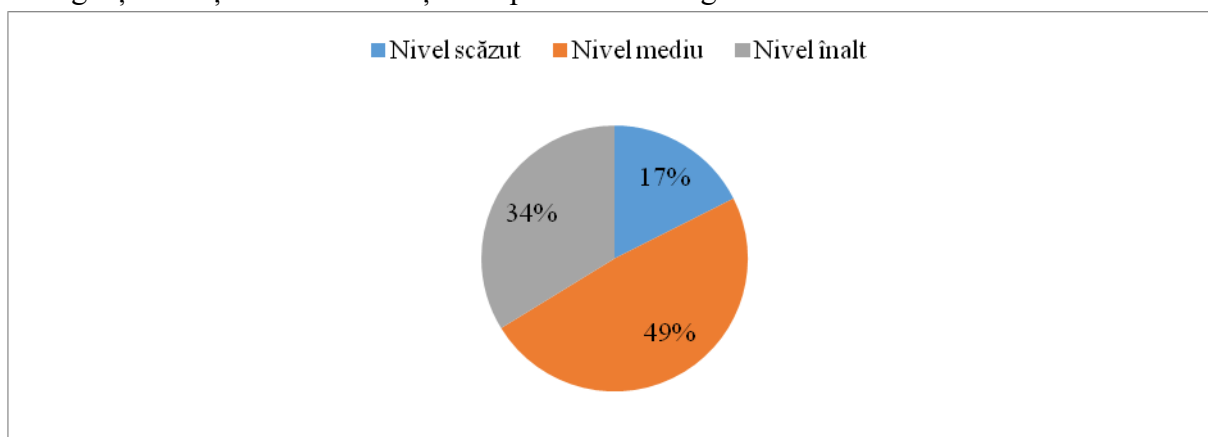
Analizând figura 3, am obținut următoarea distribuție a rezultatelor pentru specialitatea de Psihologie: 50% (22) din subiecți au un nivel slab al empatiei emoționale; 43% (18) au un nivel mediu; și doar 7% (3) au obținut un nivel bun al capacităților empatice.

Asistență socială: 58% (18) din subiecți au un nivel slab al empatiei emoționale; 39% (12) au un nivel mediu; și doar 3% (1) au obținut un nivel bun al capacităților empatice.

Analiza statistică a permis identificarea diferențelor statistice semnificative, după testul U Mann Whitney, pentru studenți cu nivel mediu al empatiei emoționale, de la specialitatea Psihologie și Asistență Socială, unde $U=76,5$, $p=0,05$, cu rezultate mai mari pentru studenții de la Psihologie.

Întrucât empatia se află în strânsă legătură cu inteligența emoțională, D. Goleman fiind cel care denumește empatia – trăsătură a inteligenței emoționale alături de alte elemente precum conștientizarea propriilor emoții, autocontrolul, motivația, ne-am propus să examinăm nivelul de dezvoltare a inteligenței emoționale la studenți.

În scopul investigării inteligenței emoționale, am aplicat **Testul de „Inteligența emoțională”**, elaborat de Daniel Goleman. Rezultatele obținute privind nivelul de manifestare a inteligenței emoționale la studenți sunt prezentate în figura 4.

Fig. 4. Distribuția rezultatelor privind inteligența emoțională la studenți

Analizând figura 4, observăm că în urma interpretării și totalizării testării respective am obținut următoarele rezultate: 17% (13) din totalul eșantionului au obținut un nivel scăzut al inteligenței emoționale, ceea ce ne permite să îi caracterizăm ca fiind niște persoane care întâmpină dificultăți în stăpânirea de sine, motivare slabă, grad redus de empatie, întâmpină greutăți în relaționarea cu cei din jur.

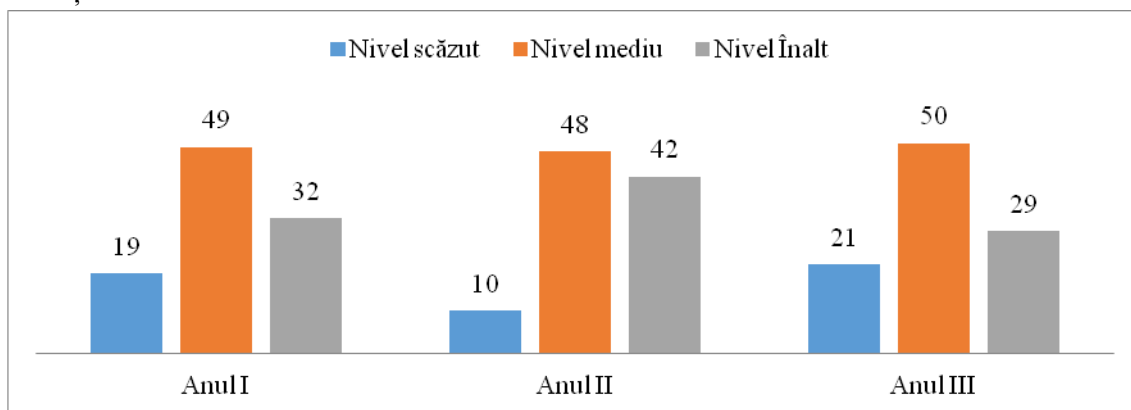
49% (36) de studenți au obținut un nivel mediu al inteligenței emoționale, despre acești subiecți putem spune că, în general, țin sub control starea lor emoțională, pot manipula bine cu emoțiile proprii, însă pot avea și schimbări spontane a stării de spirit, sunt sociabili și prietenoși, relaționează bine cu cei din jur, însă pot avea și zile când au nevoie de izolare, sunt capabili să empatizeze pe cei din jur atunci când este cazul.

Iar 34% (25) din totalul eșantionului au obținut nivel înalt al inteligenței emoționale. Aceste persoane se caracterizează printr-un grad înalt al stăpânirii de sine, motivație bună, empatie ridicată, gândire liberă, tact și diplomație, sociabilitate.

În continuare am corelat rezultatele obținute la *Chestionarul de Maturitate Emoțională Empatică (Mehrabian)* cu rezultatele obținute la *Chestionarul Inteligența Emoțională (D. Goleman)*, după metoda statistică Bravis-Pearson. Astfel am obținut: $r=0.423$, $p=0,05$, ceea ce

denotă că la creșterea scorurilor la indicele empatiei emoționale cresc și scorurile pentru inteligența emoțională.

Următorul pas în cercetare este prezentarea inteligenței emoționale pe anii de studiu: anul I, anul II și anul III.

Fig. 5. Distribuția rezultatelor privind inteligența emoțională pe anii de studiu

Din figura 5 observăm următoarea distribuție a rezultatelor:

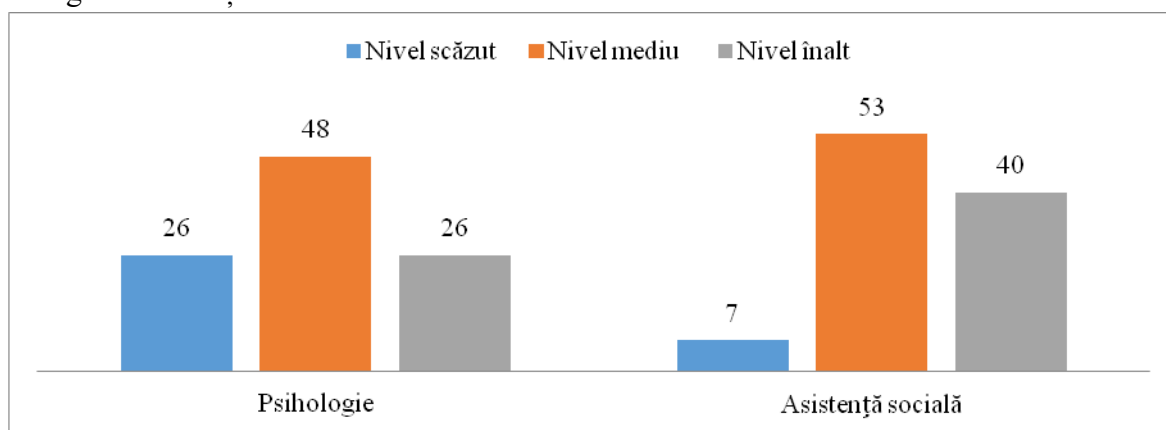
Anul I – 19 % (7) – nivel scăzut al inteligenței emoționale; 49% (14) – subiecți cu nivel mediu; 32% (10) au obținut un nivel înalt.

Anul II – 10,52% (2) subiecți cu nivel scăzut; 49% (9) – nivel mediu; 42% (8) au obținut un nivel înalt al inteligenței emoționale.

Anul III – 21% (5) - nivel scăzut; 50% (12) – cu nivel mediu al inteligenței emoționale și 29% (7) - cu nivel înalt a inteligenței emoționale.

Dacă facem comparație între rezultatele obținute, observăm că nivelurile dominante ale inteligenței emoționale sunt cel mediu și înalt, majoritatea subiecților au obținut scoruri medii și înalte la acest test.

În continuare am ilustrat rezultatele obținute, clasificate în dependență de specialitate: Psihologie / Asistență socială.

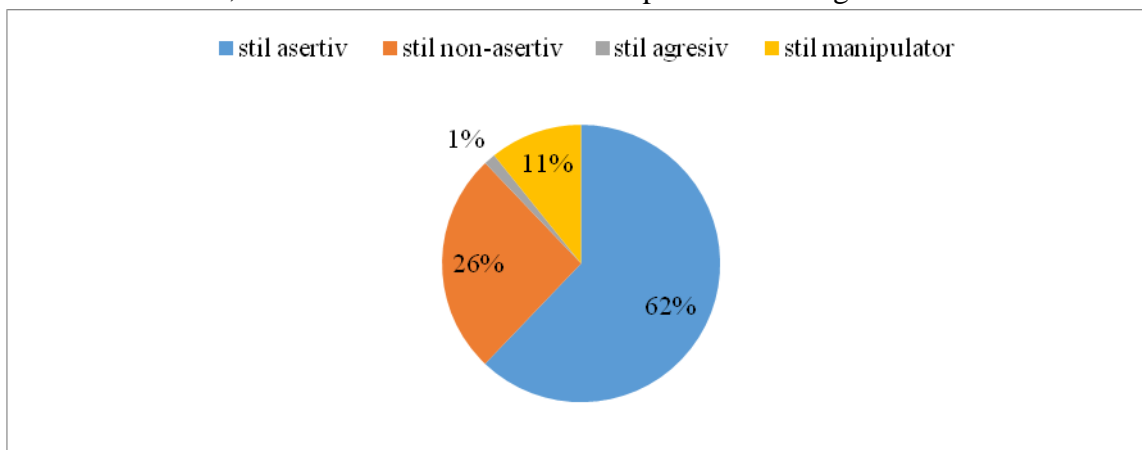
Fig. 6. Distribuția rezultatelor, în funcție de specialitate, a inteligenței emoționale

În figura 6. putem observa următoarea distribuție a rezultatelor:

Psihologie: 26% (11) studenți cu nivel scăzut a inteligenței emoționale, 48% (20) au obținut un nivel mediu la testare, iar 26% (12) sunt cu un scor înalt.

Asistență socială: 7% (2) studenți cu nivel scăzut, 53% (16) – cu un nivel mediu, iar 40% (13) au obținut un nivel înalt al inteligenței emoționale.

Stilul de comunicare reprezintă modalitatea specifică de exprimare a unui individ. Caracteristicile stilului comunicativ se formează în decursul dezvoltării individului, fiind influențat de modul în care noi percepem realitatea, de experiența de viață, de istoria personală. Ca urmare a procesului de transpunere empatică, se elaborează strategii de colaborare, de comunicare, de reacție de orice tip, fie într-o modalitate conștientă, fie într-o modalitate inconștientă. În scopul studierii stilurilor de comunicare la studenți, am utilizat Chestionarul Stilul de Comunicare, de S. Marcus. Rezultatele sunt prezentate în figura 7.

Fig.7. Distribuția rezultatelor privind stilul de comunicare la studenți

Analizând rezultatele din figura 7, atestăm următoarea distribuție a rezultatelor:

62% (46) au un stil asertiv de comunicare. Acest stil de comunicare presupune capacitatea de autoafirmare, de exprimare onestă, directă și clară a opiniilor și a drepturilor proprii, fără agresivitate și fără a-i leza pe ceilalți. Se manifestă astfel: subiectul are capacitatea de a-și urmări propriile interese, fără a încălca nevoile celorlalți, știe să asculte și este dispus să se facă înțeles, se bazează pe propriile forțe în atingerea obiectivelor, această atitudine permite atingerea scopurilor propuse fără a provoca resentimente din partea celorlalți și, de cele mai multe ori, persoana reușește să câștige simpatia acestora.

26% (19) – stil de comunicare non-asertiv. Se caracterizează prin tendința persoanei de a se ascunde, de a fugi, mai degrabă, decât de a-i înfrunța pe alții. Se poate manifesta astfel: printr-un exces de amabilitate și conciliere, prin tendința de a amâna luarea unei decizii (adesea chiar prin imposibilitatea de a lua o decizie), teamă maladivă de a nu fi judecat de ceilalți, supărare resimțită în cazul unui eventual eșec. Pentru a evita aceste lucruri, individul preferă să se supună hotărârii celorlalți, însă această dorință nu exclude apariția sentimentelor de ciudă, mânie mocnită sau ranchiună.

Doar unul dintre subiecții testați nu au obținut scoruri la stilul de comunicare agresiv 1%. Acest stil de comunicare se caracterizează prin tendința de a fi mereu în față, de a avea ultimul cuvânt, de a se impune cu orice preț, indiferent dacă sunt lezate sau supărate alte persoane. Acest stil de comunicare se poate manifesta astfel: pentru a domina, persoana se folosește de orice mijloc (de exemplu, îi contrazice pe ceilalți, îi umilește, are atitudine sau comportament șocant, este răzbunător, își asumă riscuri excesive), această atitudine stimulează agresivitatea și antipatia partenerilor și are ca efect, pentru persoana în cauză, sentimentul de a nu fi iubită, respectată și apreciată de ceilalți – aceste lucruri sporesc agresivitatea. Practic vorbim despre un cerc vicios al agresivității.

11% (8) – stil manipulator de comunicare. Reprezintă preferința individului pentru un rol de culise, tendința de a aștepta momentul potrivit pentru a ieși la lumină și pentru a se pune în valoare. Apare tendința de a căuta intenții ascunse în spatele oricăror afirmații ale celorlalți. Se poate manifesta astfel: persoana evita să spună deschis ceea ce gândește, își schimbă opiniile în funcție de cele ale interlocutorului, îi place să fie în jurul persoanelor puternice (lucru ce apare ca o compensare pentru propriile slăbiciuni) sperând să obțină beneficii, urmărește ca ceilalți să facă ceea ce și-ar dori individul să facă, dar acest lucru să nu presupună confruntări deschise, joacă roluri diverse, ca semn al insuficienței maturizării sociale, sau a unui statut social slab, precar, nesatisfăcător, se teme de judecata celorlalți și de marginalizare.

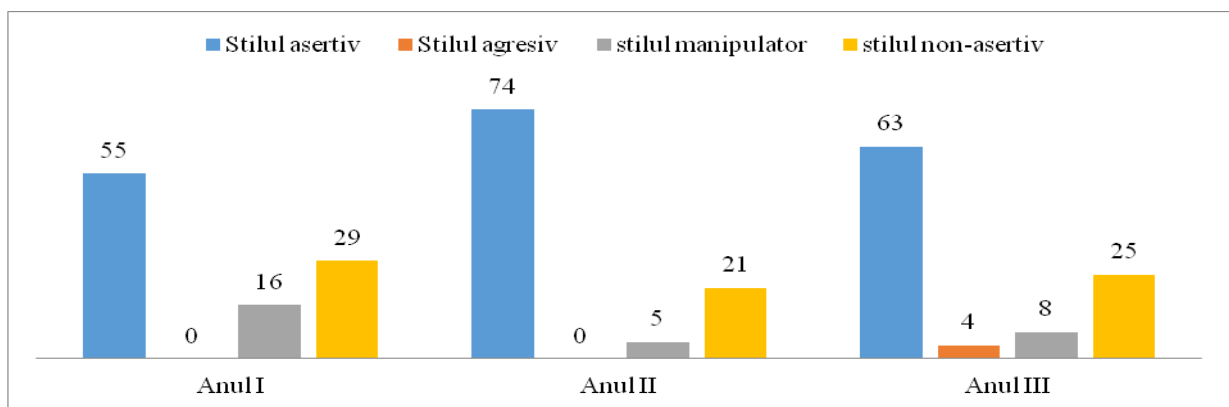
Tabelul 1. Corelațiile dintre empatia emoțională / stilul de comunicare și inteligența emoțională / stilul de comunicare, după Bravais Pearson.

Variabile	Coeficientul de corelație	Pragul de corelație
Empatia emoțională / Stilul asertiv de comunicare	$r= 0,630$	$p \geq 0,05$
Inteligența emoțională / stilul asertiv de comunicare	$r=0,510$	$p \geq 0,05$

Între empatia emoțională și stilul de comunicare, atestăm un coeficient de corelație semnificativ pozitiv ($r= 0,630$, $p=0,05$). Studenții cu un scor înalt la empatia emoțională obțin scoruri înalte la stilul asertiv de comunicare. Aceste persoane se caracterizează prin capacitatea de a-și urmări propriile interese, fără a încălca nevoile celorlalți, știu să asculte și sunt dispuse să se facă înțelese, se bazează pe propriile forțe în atingerea obiectivelor, această atitudine permite atingerea scopurilor propuse fără a provoca resentimente din partea celorlalți și, de cele mai multe ori, aceste persoane reușesc să câștige simpatia acestora.

Între inteligența emoțională și stilul asertiv de comunicare, atestăm un coeficient de corelație semnificativ pozitiv ($r= 0,510$, $p=0,05$). Studenții cu un scor înalt la inteligența emoțională obțin scoruri înalte la stilul de comunicare asertiv. Aceste persoane se caracterizează prin capacitatea de a-și urmări propriile interese, fără a încălca nevoile celorlalți, știu să asculte și sunt dispuse să se facă înțelese, se bazează pe propriile forțe în atingerea obiectivelor, această atitudine permite atingerea scopurilor propuse fără a provoca resentimente din partea celorlalți și, de cele mai multe ori, reușesc să câștige simpatia acestora.

Următorul pas în cercetare este distribuția rezultatelor pe anii de studiu: anul I, anul II și anul III.

Fig. 8. Distribuția rezultatelor privind stilul de comunicare la studenți pe anii de studiu

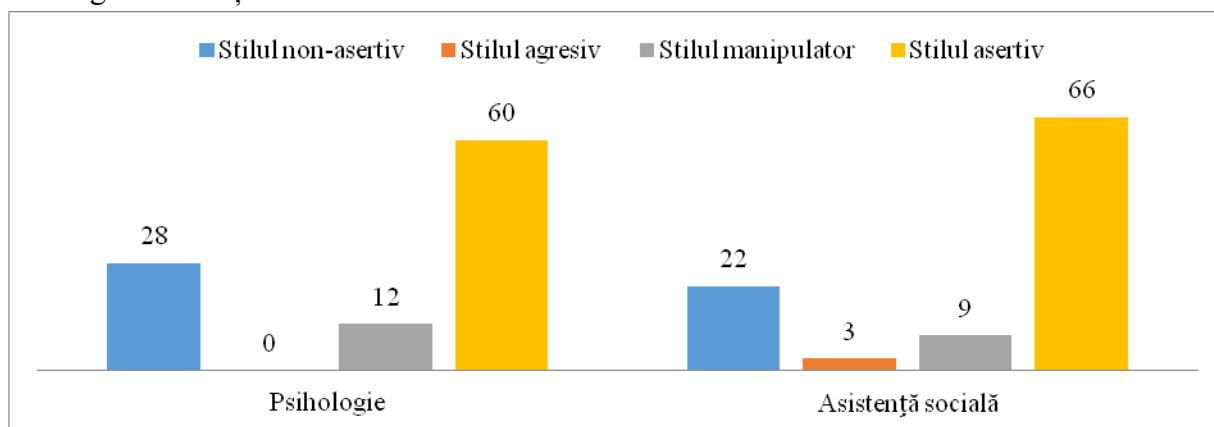
Astfel, analizând figura 8, observăm următoarea distribuție: Anul I: Stil asertiv – 55% (17); Stil agresiv – 0%; Stil manipulator – 16% (5); Stil non-asertiv – 29% (9).

Anul II: Stil asertiv – 74% (14); Stil agresiv – 0%; Stil manipulator – 5% (1); Stil non-asertiv – 21% (4).

Anul III: Stil asertiv – 63 % (16); Stil agresiv – 4% (1); Stil manipulator – 8% (2); Stil non-asertiv – 25% (6).

Evaluând rezultatele expuse mai sus, putem concluziona că stilul de comunicare predominant, atât pe anii de studii, cât și pe întreg eșantionul, este cel asertiv.

În continuare, în figura 9, am reprezentat rezultatele în funcție de specialitate: Psihologie/Asistență socială.

Fig. 9. Distribuția rezultatelor privind stilul de comunicare în funcție de specialitate

Din figura 9 observăm următoare distribuție a rezultatelor testării respective: Psihologie: Stilul de comunicare non-asertiv – 28% (12); Stilul agresiv – 0%; Stilul manipulator – 12% (5); Stilul asertiv – 60% (26).

Asistență socială: Stilul de comunicare non-asertiv – 22% (7); Stilul agresiv – 3% (1); Stilul manipulator – 9% (3); Stilul asertiv – 66% (20).

Concluzionăm că relația dintre empatie și inteligența emoțională, a legăturii dintre empatie și stilurile de comunicare și a inteligenței emoționale cu stilurile de comunicare la studenți, în funcție de anul de studiu și de specialitate, ne permite să formulăm următoarele concluzii:

Analiza literaturii de specialitate demonstrează că „empatia este un fenomen psihic de retrăire a stărilor, gândurilor și acțiunilor celuilalt, dobândit prin transpunerea psihologică a „Eu-lui, într-un model obiectiv de comportament uman, care ar permite înțelegerea modului în care celălalt interpretează lumea” [10 p. 23].

După cum ne demonstrează analiza științifică a literaturii, „mecanismul procesului empatic este unul destul de complex și este favorizat de diverse categorii de condiții, implicând un șir de componente (de exemplu, cognitive, de comunicare etc.) și încheindu-se cu dobândirea stării de empatie, care poate fi de mai multe tipuri: cognitivă, emoțională, practică și estetică” [18 p.76].

Rezultatele statistice obținute cu privire la empatia emoțională se distribuie în felul următor: Nivelul slab empatic (52%), mediu empatic (41%) și în nivelul bun empatic (7%). Nivelul foarte bun empatic nu este reprezentat, ceea ce denotă că aceștia (studenții) nu au tendința de a se identifica maximal cu ceilalți, ci introduc un coeficient mai mic sau mai mare de detașare în relații. Totodată, am obținut, după testul U Mann Whitney, diferențe statistice

semnificative între rezultatele studenților de la anul I, II și III, cu valori mai mari pentru studenții din anul I și II. Analiza statistică ne-a permis identificarea diferențelor, după testul U Mann Whitney, între rezultatele dintre studenții de la Psihologie și Asistență Socială, cu rezultate mai mari pentru studenții de la specialitatea Psihologie.

Rezultatele statistice obținute cu privire la inteligența emoțională ne vorbesc despre manifestarea inteligenței emoționale astfel: 17% (13) din totalul eșantionului au obținut un nivel scăzut al inteligenței emoționale, 49% (36) de studenți au obținut un nivel mediu al inteligenței emoționale, iar 34% (25) din totalul eșantionului au obținut un nivel înalt al inteligenței emoționale. Aceste persoane se caracterizează printr-un grad înalt al stăpanirii de sine, motivație bună, empatie ridicată, gândire liberă, tact și diplomație, sociabilitate.

În urma totalizării rezultatelor obținute la testul Chestionarul Stilul de Comunicare (s. Marcus), am obținut următoarele date statistice: 62% (46) au un stil asertiv de comunicare, 26% (19) – stil de comunicare non-asertiv, la stilul de comunicare agresiv 1%, stil manipulator de comunicare - 11% (8). Evaluând rezultatele expuse mai sus, putem concluziona că stilul de comunicare predominant, atât pe anii de studiu, cât și pe întreg eșantionul, este cel asertiv.

BIBLIOGRAFIE

1. BOHART, A.C.; GREENBERG, L. *Empatia în psihoterapie*. București: Trei, 2011.
2. COȘNIER, J. *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*. Iași: Polirom, 2007.
3. GÂRLAȘU, D.O. *Empatia în psihoterapie*. București: Victor, 2004.
4. GHEORGHINESCU, R. *Anotimpurile empatiei*. București: Atos, 2001. 224 p.
5. GOLEMAN D. *Creierul și inteligența emoțională. Noi perspective*. București: Curtea Veche, 2016.
6. MARCUS, S. *Empatie și personalitate*. București: Atos, 1997.

RELAȚIA DINTRE EMPATIE ȘI COMUNICARE LA PREADOLESCENȚI

*Pîslari Stela, dr., lector, UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Godea Cornelia, licențiată în științe ale educației*

CZU: 159.923.2-053.5

CZU: 159.9.072

Abstract

This article aims at the experiment of manifestation of empathy, empathic abilities in preadolescence and the relationship between empathy and communication in preadolescents. It describes the purpose, the sample, the research methodology, the phenomenon of empathy depending on gender and the age of preadolescents. The relationship between empathy and communication in preadolescents in gender addiction and the class in which preadolescents learn.

Key-words: preadolescents, empathy, empathic capacities, communication, gender.

Relația dintre comunicare și empatie relevă faptul că comunicarea empatică este considerată drept calitate importantă de comunicare a persoanei, care permite crearea unei atmosfere deschise, de sinceritate, de apropiere, în cadrul căreia relaxarea partenerului contribuie la empatie, iar atmosfera încordată, nefirească împiedică deschiderea și implicarea empatică.

În prezent, empatia ocupă un loc însemnat în preocupările psihologilor din întreaga lume și anume în așa domenii ca psihologia clinică, psihologia socială, psihologia militară și chiar în psihologia pedagogică. Există numeroase studii privind acest fenomen deoarece empatia este